

Fot. Bożena Zwierzyńska

LEKTURY NA WAKACJE *wykaz 12 (2016)*

*propozycje ze zbiorów Pedagogicznej
Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach
Filii w Bytomiu
wybór i opracowanie
Bożena Zwierzyńska*

A. PORTRETY

1. **BASIŃSKI Paweł: *Ucieczka z rajy*. Przeł. Jerzy Czech. Warszawa: Wydawnictwo Marginesy, 2015
Sygn. 47260**

Interesująca, oparta na dokumentach i archiwaliach opowieść o wielkim twórcy i człowieku pełnym sprzeczności: hrabim Lwie Nikołajewiczu Tołstoj. Dzięki wykorzystaniu bogatych materiałów źródłowych Basiński maluje nam złożony obraz pisarza, na który składają się: jego małżeństwo, meandry życia rodzinnego, twórczość, poglądy społeczne, ekskomunika. Wewnętrzny kryzys. Szczegółowo opisana bulwersująca historia opuszczenia Jasnej Polany przez ponadosiemdziesięcioletniego już starca. I refleksja: jak niełatwy był los żony pisarza, Sofii Andriejewny...

Książka uhonorowana najbardziej prestiżową dla literatury rosyjskiej nagrodą „Bolszaja Kniga” oraz tytułem „Książki Roku 2010”.

2. **DALAGER Stig: *Podróż w błękicie. Powieść o Hansie Christianie Andersenie*. Przeł. Bogusława Sochańska, Joanna Tamborska. Warszawa: Czytelnik, 2007
Sygn. 46426**

Zbeletryzowana biografia duńskiego mistrza słowa, któremu nieśmiertelną sławę przyniosły oryginalne baśnie. Oparta na swobodnym wyborze z dzienników Andersena, nie do końca zgodna z faktyczną biografią, jest jednak ciekawym eksperymentem literackim. Oryginalnie przeplecione dwie płaszczyzny narracyjne: rejestracja stanu, myśli, wrażeń umierającego, odurzonego morfiną Andersena, dożywającego ostatnich dni pod opieką zaprzyjaźnionej rodziny Melchiorów oraz znacznie obszerniejsza wędrówka przez życie pisarza: wspomnienia, ludzie, inspiracje i okruchy dzieł artysty. Sen i fantazja mieszają się z rzeczywistością...

3. **GAJDA Krzysztof: *To moja droga. Biografia Jacka Kaczmarskiego*. Poznań: Wydawnictwo Dolnośląskie, 2009**
Sygn. 47018
Sylwetka niezapomnianego pieśniarza i poety, autora m.in. przejmujących muzycznych ilustracji bolesnej historii Polski, zwanego niegdyś bardem „Solidarności”. *Mury, Obława, Pompeja, Pejzaż z szubienicą, Lalka, czyli polski pozytywizm, Nasza klasa...* Bardzo gorzkie i bardzo prawdziwe teksty. Portret żywego człowieka, „odbrązowienie” postaci.
4. **HALL Lincoln: *Wybraniec. Życie po śmierci na Evereście*. Przeł. Miłosz Habura. Gliwice: Helion, cop. 2015**
Sygn. 47244
„To tragedie bardziej niż triumfy podtrzymują aurę Everestu. Góra jest lustrem, w które patrzą wspinacze, szukając swojego odbicia”¹. Dramatyczne wspomnienia australijskiego himalaisty (a zarazem pisarza), pozostawionego na granicy śmierci podczas wyprawy na Mount Everest. Ocalony przez ekipę Daniela Mazura, który – co w górach już dawno przestało być oczywiste – przerwał własną wspinaczkę, by ratować czyjeś życie.
5. **LESSING Doris: *Pod skórą. T.1. Autobiografia do roku 1949*. Przeł. Anna Gren. Warszawa: Świat Książki, 2010**
Sygn. 47006
Pierwsza część autobiografii brytyjskiej pisarki, laureatki Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w roku 2007, napisana (wobec częstych zafałszowań jej biografii) z potrzeby „upomnienia się o własne życie”². Lessing opisuje nam swe dzieciństwo i młodość: pierwsze pięć lat życia spędziła w Persji, następne dwadzieścia pięć w Rodezji Południowej; dopiero w 1949 roku wyjechała na stałe do Anglii. To szczerą, ciekawą, nieretuszowaną opowieść: o dziecku w bardzo trudnym kontakcie z matką, wyrrywającej się na wolność nastolatce, otwarciu traktującej seks kobiecie. Jest naznaczony wojną ojciec, dwa małżeństwa, radość macierzyństwa, ale również pozostawienie dwójki pierwszych dzieci, kochankowie. Są realia afrykańskie, problem segregacji rasowej. Analiza fascynacji komunizmem, naiwna wiara w bliski lepszy świat. Opisy pierwszych prób literackich, nawiązania do późniejszych utworów, np. głośnej *Marthy Quest*. Czyta się dobrze, jak jedną z powieści pisarki.
6. **PILCH Jerzy: *Dziennik*. Warszawa: Wielka Litera, 2012**
Sygn. 47114
Dziennik, a raczej zbiór felietonów popularnego pisarza, równie błyskotliwy jak jego świetna proza. Obejmuje czas od końca grudnia 2009 po listopad roku 2011; nieco tu zmian w stosunku do tekstów drukowanych w „Przekroju”. Pasja, przekora, ironia, smutek; podstawowe tematy: literatura, polityka, piłka nożna. Czechow, Tołstoj, Bruno Schulz, cytaty z Kołakowskiego, „Nike” dla Tadeusza Słobodzianka. Książka Tischner i książka Pilch. Dobrze zdefiniowany polski dramat: małość i groteska zmieniające się w gigantyczność i kir. Polskie piekło Krakowskiego Przedmieścia roku 2010. Wiersz Jarosława Marka Rymkiewicza i wiersz Bohdana Zadury. Ewangelicki kult pracy, wiecznie młoda matka. I końcowe „odszczekanie” dokonane w *Dzienniku* aktu podwójnego „zaprzaństwa”: wyparcia się Boga (a jak stwierdza, bez Boga literatury wszak pisać się nie da) i ukochanej po grobową deskę Cracovii Kraków...

¹ L. Hall, *Wybraniec. Życie po śmierci na Evereście*, przeł. M. Habura, Gliwice 2015, s. 395.

² D. Lessing, *Pod skórą. T.1. Autobiografia do roku 1949*, przeł. A. Gren, Warszawa 2010, s. 27.

7. **WESTIN Boel: *Tove Jansson. Mama Muminków. Biografia.* Przeł. Bogumiła Ratajczak. Warszawa: Wydawnictwo Marginesy, 2012**
Sygn. 47161

Pięknie wydana, bogato ilustrowana biografia znakomitej fińskiej (choć szwedzkojęzycznej) pisarki i malarki, znanej przede wszystkim jako autorka serii uroczych – i jakże mądrych – książek o Muminkach; książek dla odbiorców w każdym wieku. Dzięki wykorzystaniu przebogatego domowego archiwum, udostępnionego przez Tuulikki, życiową partnerkę Tove (pierwowzór Too-tiki!), powstał interesujący obraz artystki, która ponoć nade wszystko ceniła sobie – jak Włóczykij – samotność i wolność... Mnóstwo szczegółów ze świata Muminków, prawdziwy rarytas dla wielbicieli tych jedynych w swoim rodzaju trolli.

Fot. Bożena Zwierzyńska

8. **WOOLF Virginia: *Chwile wolności. Dziennik 1915–1941.* Oprac. Anne Olivier Bell; wstęp Quentin Bell; przeł. Magda Heydel. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007**
Sygn. 46420

Mocno skrócony (a przecież liczący blisko 700 stron!) wybór z pięciu tomów dziennika wybitnej pisarki angielskiej, współtwórczyni powieści strumienia świadomości, oryginalnej przedstawicielki brytyjskiej elity intelektualnej i artystycznej swego czasu, centralnej postaci niezwyklej, awangardowej wspólnoty: burzącej konwencji obyczajowej (i nie tylko) Grupy Bloomsbury.

W wieloletnich zapiskach Virginia Woolf utrwala swe przeżycia, wewnętrzne rozterki, obserwacje i oceny. Są tu opisy spotkań z przyjaciółmi i różnymi osobistościami, migawki z przyjęć, artystycznych dysput; wgląd w akt tworzenia. Są analizy własnej twórczości i jej recepcji, opinie na temat twórczości innych autorów, np. *Uliksa* Joyce'a. Komentarze do świata polityki: król Edward VIII i pani Simpson, Hitler, Chamberlain, wojna. Ówczesna rzeczywistość: romanse, wyścigi w Ascot, obiad w piekarniku. Choroba.

Virginia Woolf opisuje swoją wieloletnią walkę z depresją: „Muszę zanotować sobie objawy choroby, żeby następnym razem móc ją rozpoznać. Pierwszego dnia człowiek jest biedny; drugiego szczęśliwy”³... Jest coraz trudniej: „Fala uderza. Chciałabym nie żyć. Mam nadzieję, że przede mną już tylko kilka lat. Nie jestem już dłużej w stanie znosić tego strachu – (teraz fala mnie zalewa). I tak to trwa, parę razy, różne odmiany strachu. Później, w szczytowym momencie, ból, zamiast się wzmóc, rozmywa się. Zapadam w drzemkę. Budzę się z nagłą. Znow ta fala! Irracjonalny ból: poczucie klęski (...). Czy wszyscy przechodzą takie stany?”⁴.

Książkę czytamy w cieniu świadomości samobójstwa pisarki: ostatni zapis pochodzi z 24 marca 1941 roku, a w cztery dni później Virginia popełni samobójstwo.

³ V. Woolf, *Chwile wolności. Dziennik 1915–1941*, oprac. A. Olivier Bell, wstęp Q. Bell, przeł. M. Heydel, Kraków 2007, s. 181.

9. **YALOM Irvin D.: *Kiedy Nietzsche szlochał*. Przeł. Anna Tanalska-Dulęba. Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia PTP, 2005**
Sygn. 46021

Fascynująca powieść profesora psychiatrii na Uniwersytecie Stanforda, specjalisty od psychoterapii grupowej i indywidualnej terapii egzystencjalnej. Wiedeń, rok 1882. Młoda, intrygująca Rosjanka Lou Salomé zwraca się z niecodzienną prośbą do doktora Josefa Breuera: chce, by pod pozorem leczenia licznych fizycznych dolegliwości uleczył jej przyjaciela z grożącej samobójstwem rozpaczy. Doktor broni się: na rozpacz nie ma lekarstwa, nie ma lekarzy duszy. Ale w końcu godzi się zająć profesorem Friedrichem Nietzschem, zwłaszcza że to ponoć niezwykle, wyprzedzający swe czasy filozof, przyjaciel samego Richarda Wagnera... Dochodzi do spotkania lekarza i filozofa, dwu indywidualności, z których każda, jak się okaże, może drugiej wiele zaoferować. Szukając dróg dotarcia do opornego pacjenta, doktor zaproponuje Nietzschemu niecodzienny układ, „wymianę zawodową”: on przez miesiąc będzie lekarzem ciała filozofa, a filozof – lekarzem jego umysłu i ducha. Bo i doktor ma swój ukryty problem: prześladowają go obsesyjne myśli o pięknej pacjentce, Bercie Pappenheim... Teraz oponuje Nietzsche: „Nie potrafię leczyć rozpaczy, doktorze. Badam ją. Rozpacz to cena, jaką się płaci za samoświadomość. Proszę spojrzeć głębiej w życie i zawsze znajdzie pan rozpacz”⁵...

Oryginalne spotkanie filozofii i psychologii. Kwestie motywacji, siły i władzy, walki o dominację. Samotności, bliskości, wyborów. Sensu życia, prawa do własnej śmierci; nadziei, cierpienia, miłości, prawdy.

Warte odnotowania: obiecującym uczniem doktora Breuera jest Sigmund Freud.

B. PROZA POLSKA

10. **BATOR Joanna: *Chmurdalia*. Warszawa: W.A.B, 2010**

Sygn. 47038

Wyd. 2 (2013) – sygn. 43277

Kontynuacja powieści *Piaskowa Góra*; dzieło równie znakomite, choć także równie wyczerpujące czytelnika, bo podobnie, jak w przypadku części pierwszej, nie sposób się od niego oderwać. Od pierwszych zdań pochłania nas tysiącwątkowa, pędząca przez czasy i miejsca narracja.

Dominika Chmura, po strasznym wypadku samochodowym, leży w śpiączce w niemieckim szpitalu, a towarzyszy jej matka, znana nam dobrze groteskowa Jadzia z koszmarne go wałbrzyskiego Babelu. Najlepszą opiekę zawdzięczają dawnej Grażynce Rozpuch, obecnie Frau Kalthöffer, która tańczy nawet idąc do chlewni. Grażynka posiada „wewnętrzny radar”, nastawiony na niesienie każdemu pomocy: czy to kot, pies czy Murzynka, ale dla wielu „porządnych” ludzi to zwykła puszczańska, dziwka, franca...

Wątków, zdarzeń, fantazji starczyłoby na kilkanaście powieści. Niesamowita historia fotografa Ludka Borowica, który miał dar przepowiadania swymi dziełami nagłej śmierci. Przerazająca sylwetka fryzjera Tadeusza Kruka. Niezwykłe, tajemnicze Ciocie Herbatki, które po śmierci zmieniają się w piękne syreny. Wspomnienia obozowe, zagłada Żydów, codzienny antysemityzm, rasizm. Fascynacja Antoniego Mopsińskiego Napoleonem Bonaparte. Dramatyczna historia Sary Jackson z Brooklynu i opowieść o Hotentockiej Wenus, która miała mieć dziecko z francuskim

⁴ Ibidem, s. 309.

⁵ I.D. Yalom, *Kiedy Nietzsche szlochał*, przeł. A. Tanalska-Dulęba, Warszawa 2005, s. 181.

królem. Historia niebywałych peregrynacji oryginalnego artefaktu – nocnika Napoleona, który w niezwykle sposób wiąże wątki i postacie. I Dominika, jasny, niespokojny duch, jakby z innej bajki. Jej wędrówki, przez Europę aż po Stany Zjednoczone; ucieczka i poszukiwanie. A wszystko to się splata, przenika, wzajemnie wyjaśnia.

Powieść trudna, ale rozjaśniona jakimś nieuchwytnym światłem (marzeniem?); momentami nie do zniesienia, a jednak niosąca nadzieję. W stosunku do świata *Piaskowej Góry* wyraźne jest tchnienie zmian. Czuje Jadzia, że pod wpływem tej jej dziwnej córki, co to zawsze była fiksum-dyrdum i fiu-bździu, budzą się w jej sercu nowe potrzeby i niezrozumiałe tęsknoty. I Jadzia, matka wegetariarki, nagle uwolni wigilijnego karpia, i na ławce w parku przysiądzie z homoniewiadosom, i pójdzie z nim na lody, i zrobi jeszcze wiele rzeczy, które ją samą zadziwią.

Powieść utrzymana w poetyce realizmu magicznego, zakończenie niemal baśniowe. Grecka wyspa: Arkadia? Utopia? Chmurdalia?

Świetne pióro kulturoznawczyni i feministki; wspaniały, żywy i plastyczny język.

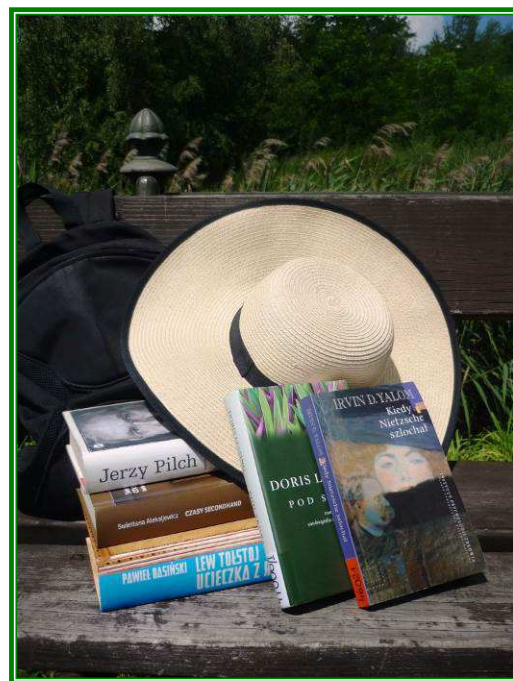
W bibliotece dostępna jest również pierwsza część dylogii, *Piaskowa Góra*:

– sygn. 46969 (2009)

– sygn. 45034 (wyd. 2, 2013).

**11. CHMIELEWSKA Joanna: *Zbieg okoliczności*. Warszawa: Agencja Praw Autorskich i Wydawnictwo „INTERART”, 1993
Sygn. A-5256**

Wiadomo, że Joanna Chmielewska potrafi nieźle namieszać. A Joanny Chmielewskie dwie? (Była) synowa i niewiele starsza (była) teściowa, o podobnych charakterach i temperamentach, zdolne są nie tylko przechytrzyć bandziorów, ale również doprowadzić do rozpaczki dzielnych funkcjonariuszy policji. Wielbiciele humorystycznych kryminałów pisarki nie będą zawiedzeni: oryginalnie prowadzona narracja, duże tempo akcji i lekki, zabawny styl gwarantują przyjemną lekturę. Autorka raczy nas hojnie: mamy tu morderstwa, ucieczki i pogonie, przemyt narkotyków, fałszerstwo pieniędzy, przebieranki, hazard; zwariowane zbiegi okoliczności. I nieodzowny wątek romansowy, ze spektakularnym happy endem.

Fot. Bożena Zwierzyńska

**12. KOWALEWSKA Hanna: *Cztery rzęsy nietoperza*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2016
Sygn. A-5458**

Dla wielbicielek cyklu o Zawrociu: długo wyczekiwana kontynuacja, ale możliwa do czytania również jako samodzielna lektura.

Matylda, namiętnie i z wzajemnością zakochana w Pawle, próbuje ułożyć sobie życie w Zawrociu. Jak się jednak okazuje, zdumiewającej ilości osób to się nie podoba. Bo Paweł to przecież jej kuzyn, ona przeszkadza mu w artystycznej karierze, nosi zresztą dziecko innego mężczyzny. I w ogóle dlaczego dostała Zawrocie?! Kiedy Paweł po czterech tygodniach zachłannego szczęścia będzie musiał polecieć do Stanów, dla Matyldy nadejdą wyjątkowo trudne dni. Osaczą ją intrygi, tajemnice, próby zastraszenia; dawne związki obojga rzucają długie cienie... Wyjątkowo toksyczne są relacje rodzinne, zwłaszcza z przyrodnią siostrą Paulą, która, choć niedawno odbiła Matyldzie Jaśka, i tak wściekle obwinia ją o wszystko. Tyle tu niechęci, zazdrości, złośliwości, nienawiści; takie spiętrzenie przeciwności, stresu jest tak dużo, że zaczynamy martwić się o małą Fasolkę.

Matylda się nie poddaje, ale czy przetrwa, czy przezwycięży presję? I kto ją w końcu prześladowuje?

Nieco satysfakcji dostarcza nam pojawiający się na moment w pobocznym wątku Śliski, robiący porządek z pewnym damskim bokserem. Ale w życiu nie wszystko daje się rozwiązać tak łatwo...

**13. NOSZCZYŃSKA Danuta: *Farbowana blondynka*. Warszawa: Prószyński Media, 2015
Sygn. A-5470**

Kolejna powieść poczytnej autorki „literatury kobiecej”. Pochodząca z małego miasteczka Tamara zamierza odnieść w życiu sukces i plan swój sukcesywnie realizuje. Wyjazd do miasta, własne mieszkanie, praca („w czekoladzie”) i awans, damsko-męskie konfiguracje... Poczucie wyższości wobec dawnych szkolnych koleżanek i nieufność wobec innych kobiet (konkurentki?). Przesadne przywiązywanie wagi do wyglądu (pora na liposukcję), przybieranie póz kobiety sukcesu. Tamara nie dostrzega, jak bardzo przycina się do szablonu... A kiedy w pewnym momencie pojawi się na horyzoncie ktoś – a jakże – wysoki, przystojny i elegancki, będzie on dziwnie zdystansowany.

Fabula troszkę wymuszona, bardziej schematyczna i przewidywalna niż w poprzednich powieściach pisarki (tych typowo „kobięcych”, nie piszemy tu o zapiskach Żywotnego Mariana), bohaterka niezbyt sympatyczna; całość nie tak lekka i dowcipna. Ale niezłe są wpisy w szkolnych dzienniczkach uwag i pojawia się na moment świetna knajpka, Camera Obscura, w której, niczym w Piwnicy pod Baranami, śpiewaczka-amatorka śpiewa sobie... nakaz eksmisji.

C. PROZA ŚWIATOWA

14. **ALEKSIJEWICZ Swietłana: *Czasy secondhand. Koniec czerwonego człowieka.* Przeł. Jerzy Czech. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2014**

Sygn 47245

Książka białoruskiej pisarki i dziennikarki, laureatki literackiej Nagrody Nobla z roku 2015, wyróżniona m.in. Nagrodą im. R. Kapuścińskiego.

Obszerny zbiór reportaży o ludziach, którzy doświadczyli rozpadu swego świata: rozpadu imperium, upadku komunizmu, upadku ZSRR. Nagle odebrano im idee, w które wierzyli, podważono sens całego życia. Nie potrafią odnaleźć się w czasach pieriestrojki, czują się okradzeni ze wszystkiego – i trudno z tym żyć. Więc choć ich wspomnienia czasów stalinizmu bywają straszne, wielu z nich do końca broni systemu, przechowuje na antresolach popiersia Lenina, z partyjną legitymacją kładzie się do trumny. Bo przecież to my wygraliśmy Wielką Wojnę, przecież Partia, Stalin... Potworne rozczarowanie wielką polityką i poznanie osobistych prawd (np. o rujnującym życie donosie sąsiadki) są przyczyną licznych samobójstw. Inni wybierają kłamstwa, zaprzeczenia; to nie oni bili, wieszali, to system. Zresztą nienawidzili komunizmu od kołyski.

Czasy Gorbaczowa: talony, ciężko chore dziecko na jednej ręce, w drugiej *Archipelag Gułag* Sołżenicyna. Ale też kobieta, która kiedyś stała całą noc w kolejce po wiersze Achmatowej, a dzisiaj jest szczęśliwa, bo kupiła niemiecki młynek do kawy. Czasy Putina: oligarchowie, koleżanka z uczelni sprząta u biznesmenki, wyprowadza psa. I 22-letnia Ksenia, ciężko ranna w zamachu terrorystycznym. Zamachowiec-samobójca, chłopak z Czeczenii, lubił Tolstoja. Jej matka próbuje go zrozumieć; wyrósł na wojnie, nie zabijał za pieniądze, też miał gorące serce... Ale dlaczego Ksenia...

I współcześni Romeo i Julia: Margarita i Abufaz, Ormianka i Azerbejdżanin; miłość i nienawiść.

Nowa rosyjska rzeczywistość ukazywana jest poprzez intymne, indywidualne zbliżenia. To nie są suche reportaże; to emocjonalne opowieści, szukające ponadczasowej prawdy o człowieku. I choć w pewnym momencie – wbrew własnym słowom ze wstępu – pisarka zapewnia: „chcę zostać chłodnym historykiem, a nie historykiem z płonąca pochodnią. Niech czas osądzi. Czas jest sprawiedliwy, tyle że nie ten całkiem bliski, ale odległy. Czas, w którym nas już nie będzie. Nie będzie naszych namiętności”⁶ – to nie ma tu chłodu, nie ma dystansu; czytelnik zobaczy płonące pochodnie.

15. **BLIXEN Karen: *Niewinne mścicielki.* Przeł. Jan Pyka. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2002**

Sygn. 45316

Rok 1840. 18-letnia Lucan ucieka nocą z podlondyńskiej rezydencji swego chlebodawcy, głęboko dotknięta złożoną jej propozycją. Schronienia poszuka u swej rówieśniczki Zosine, przyjaciółki z lat szkolnych. Jednak we wspaniałej posiadłości Tortudze również nie wszystko okaże się proste i oczywiste. Uboga sierota i córka milionera postanowią wspólnie stawić czoła trudnościom losu, nawet nie przypuszczając, jak mroczna otwiera się przed nimi droga: odkryją ślady okrutnej zbrodni i same staną wkrótce w obliczu śmiertelnego niebezpieczeństwa. Na piękne i niewinne dziewczęta czyhają w tym świecie bezwzględni handlarze niewolników, w tle pojawiają się murzyńska magia, ludożerstwo, dusze zaprzędane diabłu.

⁶ S. Aleksijewicz, *Czasy secondhand. Koniec czerwonego człowieka*, przeł. J. Czech, Wołowiec 2014, s. 81.

Bo zagrożenie jest tu nie tylko fizyczne, lecz także duchowe...

Powieść staroświecka, nieco w klimacie Jane Austen, wzbogacona o sferę tajemniczości i narastającej grozy. Do tego oczywiście dla tej konwencji rozbudowane wątki romansowe, romantyczne sploty okoliczności. Ciekawa kompozycja szkatułkowa: w powieść wplatane są – czasem bardzo dramatyczne – opowieści kolejnych postaci.

16. **BLIXEN Karen: *Uczta Babette i inne opowieści o przeznaczeniu*. Przeł. Wiesław Juszcak. Wyd. 2 popr. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2003**

Sygn. 45317

Poruszająca, urzekająca pięknem, chwilami poetycka proza duńskiej pisarki. Pięć opowieści (trzy mistrzowskie...), migotliwych, wieloznacznych, stawiających fundamentalne pytania. O przeznaczenie. Los artysty. Rolę sztuki. Ludzkie wybory.

Nurek. Dziwny, urwany nagle tekst; czytelnik musi dokończyć go sobie sam! Bajzar-poeta Mira Dżama opowiada historię studenta teologii, softy z Szyrazu, pochłoniętego ideą skrzydeł i aniołów. Za przyczyną tej opowieści Mira Dżama doświadczył niegdyś niezwykłego momentu grozy: oto jego opowieść okazała się prawdziwa... I zaraz opowieść kolejna (Blixen lubi kompozycję szkatułkową), a w niej filozoficzny wykład ryby w okularach – o wyższości kondycji ryb nad kondycją innych stworzeń, zwłaszcza człowieka, dręczonego ambicjami, koniecznością wyboru kierunku, uwikłanego w koncepcję nadziei i ryzyka.

Uczta Babette, rozstawiona kongenialną ekranizacją Gabriela Axela. Babette, dotknięta osobistą tragedią uciekiniarka z ogarniętego wojną domową Paryża, zostaje przygarnięta przez dwie starsze, pobożne siostry, mieszkanki cichego norweskiego miasteczka. Marcina i Filipa, córki pastora, w młodości bardzo piękne, otarły się niegdyś przez mgnienie o wielki świat – i miłość. Ale młody oficer nie odważył się pójść za głosem serca, a słynny śpiewak operowy z Paryża został odtracony... Siostry prowadzą skromne, bogobojne życie, kultywując pamięć ojca, założyciela sekty, której członkowie wyrzekali się wszelkich rozkoszy tego świata, a Babette staje się dobrym duchem ich codziennej egzystencji. Pewnego dnia Babette wygrywa los na loterii: niewyobrażalną dla sióstr kwotę dziesięciu tysięcy franków. Ku popłochowi swych purytańskich pań Babette postanawia przygotować, na stulecie urodzin pastora, prawdziwą francuską kolację. I zaczyna się misterium... Choć dostrzec niezwykłość uczyty jest w stanie tylko jeden jej uczestnik, generał Loewenhielm, niepojęty czar ogarnia – i przemienia – wszystkich. Bo Babette jest wielką artystką, artystką świadomą swej sztuki. Ma dar uszczęśliwiania innych. A materialna cena użycia tego daru – cała wygrana – nie ma żadnego znaczenia. Kolacja na dwanaście osób w paryskiej Café Anglais, przygotowana przez geniusza kulinarnego epoki, Madame Babette Hersant, kosztowałaby właśnie dziesięć tysięcy franków...

Burze, gdzie spotykają się żywioły natury (sztorm, miłość) i potęga sztuki: dzieło Szekspira. Uboga dziewczyna – początkująca aktorka – i piękny, mający swą tajemnicę syn bogatego armatora, właściciela statku, uratowanego przed zatonięciem właśnie przez Malli. Czy Ariel złoży swe skrzydła i zamknie się w baśni o Kopciuszku? „Dzieci miłości”, samo nagle rozdarte między miłością do mężczyzny a oddaniem się sztuce.

Nieśmiertelna Opowieść, w jakiś sposób kojarząca się z *Opowieścią wigilijną* Dickensa, choć spektakularnej zmiany tu nie będzie. Stary, samotny, niezmiernie bogaty kupiec, Mr. Clay, nieoczekiwanie dla samego siebie odkrywa nowy dlań świat – świat opowieści – lecz praw tego świata nie rozumie. Mr. Clay postanowi wcielić w życie żeglarską opowieść-legendę: o marynarzu, który dostał złotą monetę za spędzenie nocy z młodą żoną bogatego starca. Ale ludzie to nie marionetki... Zresztą, czyż można wcielić w życie baśń?

I **Pierścień**: krótki jak błysk upuszczonej obrączki, kiedy bez jednego słowa nagle zmieniło się wszystko.

17. **GALBRAITH Robert: *Żniwa zła*. Przeł. Anna Gralak. Poznań: Wydawnictwo Dolnośląskie – Publicat, cop. 2015**

Sygn. A-5508

Trzeci tom z cyklu powieści o prywatnym detektywie Cormoranie Strike'u. Asystentka Cormorana, Robin Ellacott, otrzymuje makabryczną przesyłkę, w koszmarny sposób nawiązującą do kalectwa Strike'a, weterana z Afganistanu. Wygląda na to, że jakiś psychopata wziął na celownik ich oboje. Sceptyczny wobec dochodzenia policji Strike sam podejmuje śledztwo, szukając tropów we własnej przeszłości, tej rodzinnej i tej zawodowej. Swe mroczne tajemnice odkrywa również przeszłość Robin; zaczynamy lepiej rozumieć jej wybory, poznajemy źródła jej wielu umiejętności. Obserwujemy kolejne meandry nietypowego związku naszych bohaterów; nieuchronnie zbliża się ślub z Matthew... A niebezpieczeństwo narasta. Trochę za dużo tu brutalności, ale napisane sprawnie – w końcu pod pseudonimem kryje się sama J.K. Rowling.

18. **HAWKINS Paula: *Dziewczyna z pociągu*. Przeł. Jan Kraśko. Warszawa: Świat Książki, 2015**

Sygn. 47219, A-5409

„Znakomity thriller. Nie mogłem się oderwać przez całą noc” – to cytowana z okładki rekomendacja mistrza literatury grozy, Stephena Kinga. A powieść faktycznie wciąga. Oto Rachel – tytułowa dziewczyna z pociągu – codziennie obserwuje rzeczywistość z okien podmiejskiego ósma cztery do Londynu. Obserwuje zwłaszcza konkretne dwa domy. W jednym z nich mieszkała kiedyś z Tomem; obecnie jej były już mąż mieszka w nim z nową żoną i dzieckiem. Borykająca się z alkoholizmem Rachel nie może się z tym pogodzić, wydaje się popadać w obsesję. I kiedy coś złego – co? – się wydarzy, nie będzie jasne, czy Rachel to świadek, czy może sprawczyni. A jeśli świadek, to niestety coraz bardziej – zarówno dla policji, jak i dla czytelnika – niewiarygodny.

Wydarzenia poznajemy z perspektywy trzech kobiet, Rachel, Megan i Anny, w dziwny sposób powiązanych ze sobą. Stopniowo wychodzą na jaw zaskakujące i mroczne szczegóły, zakończenie szokuje.

Fot. Bożena Zwierzyńska

19. **LAGERCRANTZ David: *Co nas nie zabije*. Przeł. Irena i Maciej Muszalscy. Warszawa: Czarna Owca, 2015**
Sygn. 47212

Kontynuacja bestsellerowej trylogii *Millennium* Stiega Larssona. Kontrowersyjnego zadania podjął się popularny szwedzki pisarz i dziennikarz (były reporter kryminalny), tworząc powieść równie wciągającą, jak dzieła zmarłego ponad 10 lat temu Larssona. Starannie odwzorowywany, choć może ciut słabszy styl, troszkę za dużo „łopatologicznej” poprawności politycznej i uproszczeń – ale każdy fan Mikaela Blomkvista i Lisbeth Salander i tak po książkę sięgnie: jesteśmy przecież ciekawi dalszych losów bohaterów.

Tym razem wzywa Blomkvista – aktualnie w stanie poważnego kryzysu zawodowego – wybitny szwedzki naukowiec, Frans Balder, niedawno przybyły z USA badacz sztucznej inteligencji. Co zamierza – i czy zdąży – przekazać dziennikarzowi? Wartka akcja, intrygujące wątki (np. Augusta, ośmioletniego syna Baldera – obdarzonego niezwykle talentami autystycznego chłopca, od którego nagle zależy bardzo wiele i z którym świetnie „dogada się” Lisbeth). Morderstwa i kradzieże najnowszych technologii, hakerzy dobrzy i źli, przemoc domowa, piękna i demoniczna Kira, kolejne odsłony przeszłości Lisbeth. A w tym wszystkim ostro postawiony problem totalnej inwigilacji, wynaturzenia służb specjalnych, rozmywanie granic prawa. Jakże przemawia do nas duch niezależności Lisbeth i jej słowa „nienawidzę społeczeństwa nadzoru i kontroli”⁷...

20. **LINK Charlotte: *Gra cieni*. Przeł. Daria Kuczyńska-Szymala. Katowice: Sonia Draga, 2015**
Sygn. A-5386, 47220

Książka popularnej niemieckiej pisarki, publikującej utwory z pogranicza powieści obyczajowej, psychologicznej i kryminału. Fabułę rozpoczyna absurdalna śmierć niewidomego milionera: wyjątkowo pozostający sam w swym nowojorskim penthausie, powalony zawałem serca, nie zdołał wezwać pomocy, bo nie było na zwykłym miejscu telefonu. Czytelnik daremnie szuka razem Andreasmem Bredowem: gdzie ten telefon?! Okazało się, że przełożył go David Bellino, młody protegowany Bredowa, obecnie dziedzic milionowej fortuny, która w tak fatalnych okolicznościach przeszła w jego ręce. I ten prolog antycypuje nam całą dalszą (a właściwie wcześniejszą...) historię: Bellino okaże się postacią, która wyzwała wokół siebie dramaty innych. Czy świadomie? I nie bezkarnie: od trzech miesięcy otrzymuje listy z pogrozkami, ktoś grozi mu śmiercią. Spośród mogących nienawidzić go osób typuje czwórkę dawnych przyjaciół i zaprasza ich na kolację, by zadać im wprost pytanie: które z nich chce go zabić? Mary, Steve, Natalie i Gina – wszyscy w jakiś sposób przez niego skrzywdzeni, mieliby motyw; piękna kochanka Laura także. Bellino nie rozwikła zagadki: zostanie zastrzelony. Przez kogo? Poprzez ciąg retrospekcji poznamy bliżej poszczególne postaci i ich losy; powrócą koszmary przeszłości, zło, utrata, trauma. Ale również poczucie wspólnoty.

21. **MODIANO Patrick: *Przejechał cyrk*. Przeł. Katarzyna Skawina. Wyd. 2. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2014**
Sygn. 47266

Powieść francuskiego prozaika, laureata Literackiej Nagrody Nobla w roku 2014. Nieoczekiwanie wezwany na przesłuchanie w niewiadomej sprawie, zaledwie 18-letni bohater poznaje tajemniczą dziewczynę. Ich związek, mimo szybkiej bliskości i wspólnych planów na przyszłość, pełen jest niedomówień; nawet imię Gisèle (nieprawdziwe?) bohater pozna dopiero dzięki znajomym dziewczyny.

---

⁷ D. Lagercrantz, *Co nas nie zabije*, przeł. I. i M. Muszalscy, Warszawa 2015, s. 482.

Charakterystyczne dla Modiano niedopowiedzenia, sugestie i aluzje, urwane wątki, strzępy akcji; powracający motyw ojca. Fabuła nieuchwytna (podteksty kryminalne? polityczne?). Paryż bardzo konkretny – a zarazem odrealniony. Rzeczywistość wydaje się chwilami oniryczna zarówno narratorowi, jak i czytelnikom; jej elementy – ludzie, stany, rzeczy – stają się tu nagle ledwie rekwizytami przeszłości, która jednak potrafi wracać – jak we śnie. Wspomnienia, przebitki przyszłości, narastające przecucie katastrofy.

22. **PAMUK Orhan: *Nazywam się Czerwień*. Przeł. Danuta Chmielowska. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2007**
Sygn. 46381

Oryginalna proza wybitnego tureckiego pisarza, laureata literackiej Nagrody Nobla roku 2006; charakterystyczne dla Pamuka zetknięcie kultur Wschodu i Zachodu.

Fabuła osadzona w XVI-wiecznym Stambule, w środowisku ilustratorów ksiąg. Podobnie jak w *Imieniu róży* Umberto Eco, gdzie księgi wyzwalały wielkie, wiodące do zbrodni namiętności, tutaj takie namiętności wyzwalała sztuka iluminowania ksiąg. Dramatyczne dyskusje: czy w ilustrowaniu można wykorzystywać styl europejskich mistrzów, czy to już zdrada religii? Ilustracje jako zdobnictwo rękopisów – owszem, ale samoistne rysunki, perspektywa, portret, styl – toż to już bluźnierstwo. Czy to właśnie stało się przyczyną zamordowania Eleganta – miniaturzysty i pozłotnika ksiąg, prawdziwego mistrza swego fachu? I kto go zamordował?

Nowoczesna, postmodernistyczna, a zarazem nieco baśniowa narracja, wplatane liczne legendy i przypowieści. Na 59 rozdziałów przypada aż 21 najrozmaitszych narratorów, w tym drzewo, moneta, szatan, śmierć... I tytułowa Czerwień, czyli – barwa. A jako pierwszy przemawia do nas umarły: Elegant, od czterech dni rozpatrujący na dnie studni swoją śmierć. Wątek kryminalny (w ślad za pierwszym pojawia się drugie morderstwo) przeplata się z wątkiem miłosnym: powracający z daleka Czarny dwanaście lat tęsknił do ukochanej; teraz wreszcie ma szansę ją zdobyć...

D. DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

23. **GAARDER Jostein: *Przepowiednia Dżokera*. Przeł. Iwona Zimnicka. Wyd. 4. Warszawa: Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, cop. 2005**
Sygn. 45629

Wspaniała, wciągająca, filozoficzna baśń dla młodzieży, ucząca zadawania pytań, odświeżająca spojrzenie na rzeczywistość, otwierająca na nieskończoność. Niezwykła zdolność mówienia lekko i z humorem o sprawach niełatwych.

12-letni Hans Thomas wyrusza z ojcem na poszukiwanie mamy, która opuściła rodzinę osiem lat temu: wówczas ona wyruszyła w świat, żeby się „odnaleźć”. Projekt niby w porządku, ale czemu nie zabrała się do tego w miejscu, w którym właśnie była? Teraz wreszcie wpadli na jej ślad: ciotka rozpoznała piękną mamę na zdjęciach w greckim magazynie mody. Długa podróż z norweskiego Arendal do Aten wypełniona jest gawędami-wykładami ojczulka, lubiącego zaglądać do kieliszka byłego marynarza, z zamiłowania filozofa, który uczy syna, czym jest – i czemu służy – filozofia. (Na marginesie – osobista, rodzinna historia tego „szwabskiego bękarta” to lekcja pogładowa wpływu Wielkiej Historii na losy pojedynczych ludzi). Ale akcja biegnie dwutorowo: równolegle zanurzamy się w niezwykłą opowieść, opisaną w tajemniczej mikroskopijnej książeczce, znalezionej przez chłopca w bułeczce,

darowanej przez starego piekarza z Dorfu. Chłopiec może ją czytać tylko dzięki lupie, którą wcześniej otrzymał od pewnego karzełka. Tylko skąd karzełek wiedział, że lupa będzie mu potrzebna?

Historia rozbitka sprzed dwustu lat, talia kart, która ożyła dzięki sile czyjejś niezwyklej wyobraźni, magiczna purpurowa lemoniada i złote rybki... Sokrates, Edyp, Dżoker. Przeznaczenie. Fantastyczna opowieść i rzeczywistość splatają się.

Ojciec-filozof uczy syna, by postrzegać świat jako baśń, szaloną baśń i tajemnicę, i przeżywać to od nowa każdego dnia. Takim samym przesłaniem kończy się spisana w „bułeczkowej książeczce” opowieść piekarza z Dorfu: wszystkie Dżokery, i w tych małych, i wielkich pasjansach, mają za zadanie otwierać ludziom oczy na prawdę: jak wielką, niepojętą baśnią jest świat.

Powieść uhonorowana przez Polską Sekcję IBBY Międzynarodową Nagrodą Literacką im. Janusza Korczaka (1996), od 2003 roku ujęta w Kanonie Książek dla Dzieci i Młodzieży.

24. KIEREŚ Emilia: *Srebrny dzwoneczek*. Zilustrowała Małgorzata Musierowicz. Wyd. 2. Łódź: Akapit Press, 2015 Sygn. A-5446

Ładna, baśniowa-nie-baśniowa, niespieszna opowieść dla 5–8 letnich dzieci; opowieść o oswojaniu świata.

Mała Marysia spędza wakacje u ulubionej cioci, w domu nad jeziorem: pierwszy raz sama, bez rodziców, bowiem jej mama oczekuje narodzin Marysinego braciszka. Zmian w życiu dziewczynki będzie więcej: we wrześniu pójdzie do szkoły, czego trochę się obawia. Marysia nie spodziewa się, że już niedługo zmieni się sama. Dziewczynka, uważająca się za nieśmiałą, będzie stopniowo „oswajać” inne, bardziej nieśmiałe albo dzikie, nieufne istoty – i zdobędzie zaufanie Złotookiego i Doroty. Bo Marysię ktoś nauczy, że każdego można oswoić, jeśli tylko poświęci się mu odpowiednią ilość uwagi i czasu. I każdy kogoś potrzebuje...

Pisarka swobodnie bawi się baśniowymi i literackimi motywami, sprawiając przyjemność zarówno dziecięcemu, jak i dorosłemu czytelnikowi. Pachnący ogród, mały domek przy studni, sypiące tęczkowe blaski kryształki w oknach, kot wskazujący drogę, szklana kula, kołowrotek... Pozostawiamy za sobą współczesny miejski pośpiech, chaos, gwar i męczącą wszechobecność technologii; zanurzamy się w spokojny, słoneczny, tchnący tajemniczymi obietnicami świat rodem z *Ani z Zielonego Wzgórza*, *Polyanny*, *Tajemniczego ogrodu*. A jak prześliczny jest pomysł zawieszonych na drzewie, rozbrzmiewających srebrzystym śmiechem dzwoneczków! Mają one chronić czereśnie przed szpakami – ale każdy dzwonek to ponoć wspomnienie bliskiej osoby... I gdy jesienią Marysia nie odnajdzie już Pani Wróżki, znajdzie taki jeden, ostatni dzwoneczek, śmiejący się do niej głosem mądrej starszej pani – i ten znak da dziewczynce radosną siłę.

Niewątpliwa rzadkość w literaturze dziecięcej: wpleciony w pogodną opowieść, wyjątkowo subtelnie poprowadzony motyw odchodzenia, pogodzenia z losem („ostateczne porządki”), śmierci.

Książka pięknie wydana, aż przyjemnie będzie dziecku brać ją w ręce. Niezwykłego uroku przydają jej barwne, ciepłe ilustracje Małgorzaty Musierowicz (prywatnie mamy Emilii Kiereś); tu nawet numery rozdziałów to śliczne dzwoneczki.

Książka wyróżniona nagrodą czytelników w kategorii „Książka dla najmłodszych” w konkursie wortalu literackiego granice.pl „Najlepsza książka dla młodych czytelników” (2010), wpisana na listę Białych Kruków Internationale Jugendbibliothek w Monachium (2011).

25. MUSIEROWICZ Małgorzata: *Feblik*. Łódź: Akapit Press, 2015

Sygn. 47211, A-5435

Najnowszy tom „Jeżycjady”, podjęty w miejscu zakończenia *Wnuczki do orzechów*. Ignacy Grzegorz pędzi, pędzi na spotkanie z Magdusią! Już w autobusie (rozsypane wiśnie, czyjeś kształtne kolana, lśniące oko...); świat pełen pięknych kobiet, ach! Telefon. I nagle na tego zawsze tak ufego chłopca spada prawdziwy cios: dowiaduje się oto, że był igraszką bliźniaczek, Marii i Magdaleny... Wydobyciu się z bolesnego szoku pomaga zbieg okoliczności: spotkana po latach koleżanka z gimnazjum (mimowolna słuchaczka telefonicznej rozmowy Ignasia z Niewierną Magdusią) potrzebuje pomocy, a on jej oczywiście bez wahania udziela. Każde z młodych – na oczach drugiego – przeżywa własne problemy, jednocześnie coraz bardziej wczuwając się w problemy partnera, co w sumie nieoczekiwanie i w błyskawicznym tempie zbliża ich do siebie. Zwłaszcza, że wracają wspomnienia... Wrażliwy student historii sztuki i młodzianka, malująca kwiatami artystka. Pasują do siebie. Ignacy Grzegorz przy dziewczynie mężnieje, dojrzewa; stawia nawet czoła prawdziwej Gorgonie. Przy okazji – świetny motyw „urocznego oka” Agnieszki. Oczywiście, jest tu również pełen rodziny gościnny dom Patrycji i Floriana, będzie niespodzianka zakochanych Tygrysków. Równoległe do perypetii Agi i Ignasia prowadzony wątek Idy, Doroty i Józinka z pewnością zadowoli wiernych czytelników cyklu. A maile siostrzane – jak niegdyś listy Borejkówien i sprawozdania Grupy ESD – pycha! Niezrównany, lekko ironiczny humor Małgorzaty Musierowicz. Nie tylko dla młodzieży ☺

Fot. Bożena Zwierzyńska